

<p>УХВАЛЕНО вченою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди протокол № 4 від «30» червня 2020 року</p>		<p>Система управління якістю у ХНПУ імені Г.С. Сковороди</p> <p>ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ</p> <p>Теорія і методика виховання</p>	<p>ЗАТВЕРДЖЕНО В.о. ректора Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди Ю. Бойчук</p> <p>від « 1 » липня 2020 р..</p>
---	---	---	---

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

Теорія і методика виховання

(назва навчальної дисципліни)

рівня вищої освіти третього (освітньо-наукового)

(назва рівня вищої освіти)

галузі знань 01 Освіта/Педагогіка

(шифр і назва галузі знань)

спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки

(код і назва спеціальності)

освітня програма Освітні, педагогічні науки

(шифр і назва)

Шифр за навчальним планом 1.9

Розробник програми: Рибалко Людмила Сергіївна, доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри педагогіки.

Рецензенти: **Зеленська Людмила Дмитрівна**, доктор педагогічних наук, професор, професор
кафедри педагогіки ХНПУ імені Г.С. Сковороди;

Кіріленко Олена Георгіївна кандидат педагогічних наук, професор кафедри
інженерії програмного забезпечення, начальник відділу дистанційних освітніх
технологій Національного аерокосмічного університету імені М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут».

Обговорено та рекомендовано до затвердження Науковою радою університету
протокол № 4 від «26» _червня_ 2020 року.

Голова ради

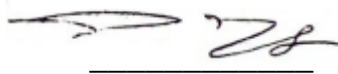
(підпис)

(Ю. Бойчук)

(прізвище та ініціали)

Завідувач відділу
аспірантури та докторантури

(підпис)

(прізвище та ініціали)

(І. Разуменко)

1. Пояснювальна записка

Програма вибіркової навчальної дисципліни «Теорія і методика виховання» складена відповідно до освітньої-наукової програми підготовки фахівців третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, галузі знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 011 Освітні/Педагогічні науки

Метою викладання навчальної дисципліни «Теорія і методика виховання» є формування у здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти (спеціальність 011 Освітні/Педагогічні науки) здатності розв'язувати комплексні освітні проблеми в процесі написання наукової праці з теорії і методики виховання, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних теоретичних знань і удосконалення вмінь виховної роботи в закладах загальної середньої освіти та вищої освіти.

Основними завданнями навчальної дисципліни «Теорія і методика виховання» є сформувати у здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти (спеціальність 011 Освітні/Педагогічні науки) концептуальні та методологічні знання з теорії виховання та виховні вміння/навички, методи, необхідні для розв'язання актуальних проблем виховання у сфері освітніх інновацій; заохочувати їх до критичного аналізу виховних тенденцій у світі та країні, виявляти та адекватно оцінювати причинно-наслідкові зв'язки, синтезувати нові та комплексні ідеї виховання молоді на засадах співпраці і партнерських стосунків; розвивати в них здатність до безперервного професійно-педагогічного самовиховання, сприяти розкриттю творчого методичного потенціалу у виховній роботі.

У результаті вивчення навчальної дисципліни відповідно до освітньої програми формуються **програманні компетентності:**

ІК здатність на основі концептуальних методологічних знань здійснювати аналіз педагогічних явищ, процесів, конструювати нові цілісні знання, ідеї, розв'язувати комплексні проблеми в науково-дослідницькій, педагогічній діяльності з урахуванням національного і світового досвіду;

ЗК4 здатність обґрунтовувати культурно-антропологічні смисли та ідеї Європи, питання інтеркультурної комунікації та антропологічного виміру мультикультуризму, а також національних традицій у контексті інтернаціоналізації та становлення культури суспільства знань;

ЗК8 здатність розуміти загальносвітовий і національний контексти розвитку вищої (університетської) освіти, ціннісні смисли та пріоритетні напрями реформування вищої освіти в Україні та враховувати їх у практичній діяльності;

ФК15 здатність розв'язувати складні комплексні проблеми в дослідницькій, інноваційній видах діяльності на засадах професійної етики; володіти вміннями розробляти наукові, освітні, грантові проекти;

ФК17 здатність критично аналізувати, самостійно та вільно орієнтуватися в змісті педагогічної інноватики, сучасних освітніх технологій, застосовувати досягнення в науковій та проєктній діяльності й педагогічній практиці;

ФК19 здатність підвищувати рівень педагогічної майстерності, формувати індивідуальний професійний образ, виявляти лідерські якості, проєктувати кар'єрне зростання;

ФК23 здатність організувати суб'єкт-суб'єктну взаємодію учасників освітнього процесу на засадах партнерських стосунків, формувати позитивні міжособистісні взаємини в студентському колективі, формувати корпоративну культуру й імідж ЗВО.

Передумовами вивчення дисципліни є розвиток світової та вітчизняної педагогічної думки.

Результати навчання за дисципліною

ПРН2 – аналізувати філософсько-антропологічні і культурно-антропологічні чинники; застосовувати філософські принципи, поняття і категорії для обґрунтування наукових і освітніх проєктів, визначення соціокультурних чинників авторського дослідження;

ПРН5 – диференціювати різні типи наукових текстів, структурувати їх відповідно до існуючих вимог, прийнятих науково-видавничими спільнотами, коригувати з урахуванням вимог рецензентів;

ПРН9 – володіти педагогічною рефлексією для виявлення своїх ресурсних можливостей, побудови індивідуальної освітньої траєкторії, проектування стратегій саморозвитку і професійного зростання, освіти впродовж життя;

ПРН13 – критично оцінювати існуючі системи освіти і програми виховання, досвід професійних практик, представлених в історико-педагогічному дискурсі;

ПРН14 – здійснювати оригінальне історико-педагогічне/ експериментальне/ компаративістське дослідження, оперувати різними методами й засобами дослідницької діяльності, прийомами збирання, систематизації та обробки інформації, інтерпретації отриманих результатів;

ПРН15 – застосовувати перевірені часом наукові положення представників світової та української педагогічної думки у власних дослідженнях і професійній діяльності, сприяти їх популяризації в суспільстві.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 4 кредити ЄКТС 120 годин.

Надання допомоги здобувачам з особливими освітніми потребами здійснюється працівниками Інклюзивного центру ХНПУ імені Г. С. Сковороди.

<http://hnpu.edu.ua/uk/poryadok-suprovodu-osib-z-osobovymy-osvitnimy-potrebamy>

2. Зміст навчальної дисципліни за модулями та темами

На основі аналізу результатів опитування стейкхолдерів і здобувачів оновлено зміст вибіркової навчальної дисципліни «Теорія і методика виховання» завдяки таким питанням, як: «Формування готовності професорсько-викладацького складу закладів вищої освіти до навчання і виховання іноземців та осіб без громадянства», «Вимоги роботодавців стосовно підготовки науковців і викладачів до культури спілкування і партнерських відносин», «Особистість науковця і викладача як наставника молоді, його лідерські якості».

Зміст зазначеної дисципліни вибудовано з урахуванням суттєвих положень Закону «Про освіту» (2017), Концепції Нової української школи (2017), Політики у сфері якості освіти, ухваленої Вченою радою (протокол від 27.02.2020 № 1) та затвердженої наказом ректора Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди від 27.02.2020 № 41-од.

Змістовий модуль 1. Теорія виховання

Тема 1. 1. Понятійно-категоріальний апарат процесу виховання

Сучасна парадигма виховання молоді. Закон України «Про вищу освіту» (2014р.) про виховання та створення умов для самореалізації молоді. Виховання в загальній системі освіти України. Загальна характеристика процесу виховання, його закономірності. Понятійно-категоріальний апарат виховного процесу: об'єкт, предмет, мета, завдання, методологія і методи дослідження. Суб'єкти виховного процесу.

Вимоги роботодавців стосовно підготовки науковців і викладачів до культури спілкування і партнерських відносин. Особистість науковця і викладача як наставника молоді, його лідерські якості.

Принципи виховання (принципи гуманізації виховання, врахування вікових та індивідуальних особливостей суб'єктів освітньої діяльності, виховання в діяльності та спілкуванні, національного виховання, стимулювання суб'єкта до самовиховання, цілісного підходу до виховання) та їх характеристика. Етапи процесу виховання.

Тема 1.2. Зміст виховання

Моральне виховання: мета, завдання, методи і форми, шляхи реалізації морального виховання. Сформована моральна культура особистості як мета і результат морального виховання. Кодекс цінностей О. Вишневського.

Духовно-інтелектуальне виховання: мета, завдання, методи і форми, шляхи реалізації духовно-інтелектуального виховання. Розумна людина та інтелект нації як мета і результат духовно-інтелектуального виховання.

Громадянське виховання: мета, завдання, методи і форми, шляхи реалізації громадянського виховання. Сформована громадянська позиція особистості як мета і результат громадянського виховання.

Естетичне виховання: мета, завдання, методи і форми, шляхи реалізації естетичного виховання. Сформований естетичний смак особистості як мета і результат естетичного виховання.

Фізичне виховання: мета, завдання, методи і форми, шляхи реалізації фізичного виховання. Сформована фізична культура особистості як мета і результат фізичного виховання.

Трудове виховання: мета, завдання, методи і форми, шляхи реалізації трудового виховання. Сформована культура праці особистості як мета і результат трудового виховання.

Тема 1.3. Гендерне виховання

Особливості гендерної політики та гендерного виховання молоді. Мета і завдання гендерного виховання. Суттєві положення гендерного підходу: забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у всіх сферах життєдіяльності, рівноцінне ставлення до чоловіків і жінок, подолання стереотипів, що заважають професійній самореалізації як чоловіків, так і жінок. Побудова міжособистісних взаємин у педагогічному колективі на засадах гендерного підходу.

Гендерні студії, їх роль у формуванні гендерної компетентності молоді. Гендерні стереотипи особистості, негативний вплив на розв'язання професійних завдань. Гендерні стереотипи викладача, потенційні можливості їх усунення.

Тема 1.4. Міжкультурне виховання

Поширення тенденції міжкультурного спілкування молоді завдяки мобільному переміщенню до інших країн. Сприйняття іншої культури, ознайомлення з національними звичаями і традиціями різних народів. Толерантне ставлення до людини іншої національності та усталених традицій, мирне співіснування в педагогічному колективі, налагоджування співробітництва і партнерських стосунків. Діалог як засіб взаєморозуміння між народами.

Мета і завдання міжкультурного виховання. Особливості виховної роботи з іноземними здобувачами вищої освіти. Знання сімейних традицій і цінностей іноземних здобувачів вищої освіти, їх належності до віри, менталітету, звичаїв іншої країни.

Міжкультурні зв'язки в освітньому середовищі. Створення іншомовного освітнього середовища, його виховна роль у побудові міжкультурних взаємин між учасниками освітнього процесу. Сформовані міжкультурні стосунки між учасниками освітнього процесу на засадах співробітництва і партнерських стосунків є метою і результатом міжкультурного виховання.

Формування готовності професорсько-викладацького складу закладів вищої освіти до навчання і виховання іноземців та осіб без громадянства.

Змістовий модуль 2. Методика виховання

Тема 2.5. Планування та організація процесу виховання

Планування виховної роботи в освітніх закладах. Складання плану роботи класних керівників, кураторів, наставників. Виховний процес у освітніх закладах, його особливості. Забезпечення продуктивності методики виховної роботи. Методика організації педагогічної

взаємодії. Педагогічна взаємодія. Методи педагогічної взаємодії. Педагогічна підтримка – основа виховної позиції педагога. Основи успішності педагогічної підтримки. Створення виховних ситуацій.

Критерії оцінювання ефективності виховного процесу. Діагностика рівнів вихованості особистості, критерії і показники рівнів вихованості особистості.

Тема 2. 6. *Методи, форми, засоби виховання*

Методи виховання. Різні підходи до класифікації методів. Характеристика методів формування свідомості (понять, суджень, оцінок, переконань). Методи організації діяльності та формування досвіду громадської поведінки (привчання, вправи, доручення, виховні ситуації); методи стимулювання і корекції поведінки (заохочення, покарання); методи самовиховання (самопостереження, самоаналіз, самоконтроль). Оптимальний вибір методів. Новаторський досвід використання методів виховання

Нетрадиційні форми виховання (конкурс проектів, ділові ігри, наукові конференції, конкурс винахідників і фантазерів тощо). Популярні форми виховання (конкурс знавців «Що? Де? Коли?», вікторина, аукціон знань, диспут, «круглий стіл», бесіда, телеміст, літературно-музична композиція тощо). Виховання і засоби ІКТ. Позитивні і негативні впливи засобів ІКТ на виховання молоді.

Система позанавчальної виховної роботи, її значення для повноцінної самореалізації особистості. Роль громадських організацій у вихованні молоді.

Тема 2. 7. *Методика формування міжособистісних взаємин у педагогічному колективі*

Поняття «міжособистісні взаємини в педагогічному колективі» у психолого-педагогічній літературі. Мета, завдання, принципи формування міжособистісних взаємин у педагогічному колективі. Зміст і етапи формування міжособистісних взаємин у педагогічному колективі. Вимоги до формування міжособистісних взаємин у педагогічному колективі з позиції Нової української школи.

Статус учителя у суспільстві, педагогічному колективі. Лідерські якості учасників освітнього процесу, їх роль у формуванні академічної мобільності особистості.

Тема 2. 8. *Педагогічні засоби активізації потреб самореалізації учасників освітнього процесу*

Проблема самореалізації особистості в психолого-педагогічній літературі. Потреби самореалізації особистості за А. Маслоу. К. Роджерс про роль мотивації у становленні особистості. Виявлення потреб самореалізації учасників освітнього процесу. Обґрунтування доцільності активізації потреб самореалізації учасників освітнього процесу.

Педагогічні засоби як прийоми, методи, форми активізації і стимулювання учасників освітнього процесу до самореалізації. Методика створення ситуації успіху. Організація акмеологічних тренінгів у освітньому процесі.

3. Засоби діагностики успішності навчання

Форми та методи поточного та рубіжного контролю навчальних досягнень здобувачів:

- усна співбесіда зі змісту теми, під час якої здійснюється оцінювання відповідей здобувачів і проводиться протягом кожного семінарського заняття;
- усне опитування здобувачів (перевірка виконання самостійних завдань з навчальної дисципліни), яке проводиться на початку семінарського заняття;
- перевірка якості виконання *письмових завдань здобувачів* у встановлені науково-педагогічними працівниками терміни;
- *самостійне розроблення здобувачами відкритих чи закритих тестів* (здобувачі самостійно обирають одну тему з робочої навчальної програми і форму тестів, готують варіанти тестів).

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання _____ залік

5. Рекомендовані джерела

Базова

1. Башкір О.І. Теорія виховання : навч.-метод. посіб. Харків : ХНПУ ім. Г.С.Сковороди, 2016. 90 с.
2. Мельничук С.Г. Педагогіка: (теор. виховання) : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ: Слово, 2012.
3. Омеляненко В.Л. Теорія і методика виховання: навч. посіб. Київ: Знання, 2008.
4. Педагогіка: баз. підруч. для студ. вищ. навч. закладів III-IV рівнів акредитації / кол. авторів; за ред. І.Ф. Прокопенка. Харків : Фоліо, 2015. с. 230-299.
- 5.Рибалко Л. С. Методичні рекомендації до самостійної роботи з навчальної дисципліни "Теорія і методика виховання" для здобувачів освітньо-наукового ступеня "Доктор філософії" / Л. С. Рибалко ; Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. [2-е оновл. перевид.]. Харків : ХНПУ, 2020. 23 с.

Допоміжна

1. Духовно-інтелектуальне виховання і навчання молоді в XXI столітті : *міжнародна колективна монографія* / за заг. ред. проф. В. П. Бабича, проф. Л. С. Рибалко. Харків: Вид. Стилъ Издат, 2019. 464 с.
2. Рибалко Л. С., Гепенко Л. О. Міжкультурне виховання як складова професійної підготовки майбутніх лікарів у закладах вищої медичної освіти. *Наукові записки кафедри педагогіки* : зб. наук. праць / Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна. 2018. Вип. 44. С. 215-244.
- 3.Рибалко Л. С., Черновол-Ткаченко Р. І., Кіриченко С. В. Професійна самореалізація вчителів старшої школи в освітній проектній діяльності в контексті Нової української школи : колективна монографія. Харків : Вид. група «Основа», 2018. 144 с.
- 4.Рибалко Л. С., Черновол-Ткаченко Р. І., Горбачова І. І. Формування професійної мобільності: акмеологічний підхід, загальна середня освіта : колективна монографія. Харків : Вид. група «Основа», 2019. 96 с.
- 5.Рибалко Л. С., Черновол-Ткаченко Р. І., Твердохліб Г. В. Професійна самореалізація педагогів: іншомовне освітнє середовище, технологія самореалізації вчителів іноземної мови : колективна монографія. Харків : Вид. група «Основа», 2019. 112 с.
- 6.Рибалко Л. С., Чжоу Мінъ. Оцінювання якості освітніх продуктів у процесі викладання теорії і методики виховання особистості. *Імідж сучасного педагога*. 2020. № 2 (191). <http://isp.poippo.pl.ua/article/view/199375>
- 7.Трубавіна І. М., Рибалко Л. С., Каплун С. О. «Декларація безпеки шкіл»: шляхи упровадження в систему освіти України. *Засоби навчальної та науково-дослідної роботи*. Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2019. С. 69-87.
8. Чжоу Мінъ. Естетичний смак як складова естетичного виховання майбутніх вітчизняних і китайських учителів музичного мистецтва. *Інноваційна педагогіка*. 2019. Вип. 9, т. 1. С. 163-167.

Додаткові ресурси

1. Закон «Про інформацію». [Електронний ресурс] . Електрон. дані. Режим доступу:<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2657-12> Назва з екрану.
2. Сайт Міністерства освіти і науки України. [Електронний ресурс]. Електрон. дані. Режим доступу:<https://mon.gov.ua/ua>
3. Національне агенство із якості вищої освіти (НАЗЯВО). [Електронний ресурс]. Режим доступу:<https://mon.gov.ua/ua/tag/nazyavo>
4. Сайт Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди. [Електронний ресурс]. Електрон. дані. Режим доступу:<http://hnpu.edu.ua/>
5. Електронний архів Харківського національного університету ім. Г.С.Сковороди (KhNPU DSpace Media Repository). Електрон. дані. Режим доступу: <http://dspace.hnpu.edu.ua/browse?type=author&order=ASC&rpp=20&offset=100>
6. Освіта України. [Електронний ресурс]. Електрон. дані. Режим доступу:<http://fij.com.ua/>

7. Вчимося з Google. [Електронний ресурс] . Електрон. дані. Режим доступу:<http://edublogru.blogspot.com/2012/11/google-google.html>
8. Програма Європейського Союзу та Ради Європи «Зміцнення інформаційного суспільства в Україні»: [Електронний ресурс]. Електрон. дані. Режим доступу:<http://www.coe.int/uk/web/kyiv/41>
9. Сайт Управління боротьби з кіберзлочинністю Міністерства внутрішніх справ України: [Електронний ресурс]. Електрон. дані. Режим доступу:<http://www.cybercrime.gov.ua/>
10. Сайт міжнародного дня безпечного Інтернету: [Електронний ресурс]. Електрон. дані. Режим доступу:<http://www.saferinternetday.org>
11. Україномовна версія Посібника з прав людини для Інтернет-користувачів: [Електронний ресурс]. Електрон. дані. Режим доступу: <http://www.inau.org.ua/166.3115.0.0.1.0.phtml>
12. YouTube [Електронний ресурс]: [сервіс, що надає послуги хостингу відеоматеріалів] : Веб-сайт / YouTube, LLC. Електрон. дані і прогр. [Сан-Бруно (Каліфорнія, США)], 2010. Режим доступу: <http://www.youtube.com>. Назва з екрану.
13. Электронное обучение в облаке [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://hrm.ru/ehlektronnoe-obrazovanie-v-oblake>.
14. Киричок Т. Тенденції розвитку електронних енциклопедичних видань [Електронний ресурс]. Електрон. дані. Режим доступу: http://druk.kpi.ua/files/publications/Kyrychok_T_0.pdf. Назва з екрану.